

**Høringsuttalelse fra:
Norske Dramatikers Forbund (NDF)
Den norske Forfatterforening (DnF)
Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere (NBU)
Norsk Oversetterforening (NO)**

Kommentarer til noen sentrale problemstillinger i forbindelse med de foreslåtte endringene i åndsverksloven

Introduksjon:

Felles forvaltningsorganisasjoner som NORWACO og KOPINOR har levert gjennomgående kommentarer og forslag til endringer i den nye lovteksten, kommentarer og endringsforslag vi langt på vei kan slutte oss til. Våre tilføyelser dreier seg derfor om et begrenset antall sentrale problemstillinger der vi ønsker å gi uttrykk for våre synspunkter på en mer fyllestgjørende måte, siden vi oppfatter disse problemstillingene som spesielt viktige:

- 1. Spørsmålet om Fond for lyd og bilde.**
- 2. Rettighetshavernes forhandlingsposisjon i forhold til en digital kopivederlagsordning.**
- 3. En avgiftsbasert eller bevilgningsmessig finansieringsløsning?**
- 4. Egen avtalelisensordning for NRK og andre kringkastingsselskaper?**

1. Spørsmålet om Fond for lyd og bilde:

Tidligere har rettighetshaverorganisasjonene gått med på brede, kulturpolitisk begrunnede fellesløsninger når det har blitt etablert avgiftsbaserte vederlagsordninger for privatkopiering av opphavsrettslig beskyttet materiale.

Det er blant annet tilfellet for forløperen til Fond for lyd og bilde, Kassettagiftsfondet, der avgiften på videotape og kassetter ble benyttet til en i all hovedsak kulturpolitisk begrunnet fondsløsning.

Høringsutkastet antyder muligheten for at en felles andel av et digitalt vederlags-system kan inngå i Fond for lyd og bilde, altså en videreføring av den kombinasjonsformen av vederlagsordning og kulturpolitisk motiverte fellestiltak som det tidligere Kassettagiftsfondet og nåværende Fond for lyd og bilde representerer.

Vi vil tro at det er vanskelig for rettighetshaverorganisasjonene å bli enige om en slik ordning. I prinsippet er slike vederlagsordninger begrunnet i at det er individuelle opphavsrettigheter som er utsatt ved kopiering i ulike former, og at vederlaget derfor ideelt sett burde tilbakeføres til de individuelle rettighetshaverne.

KOPINOR-systemet for deling av vederlag for primært fotokopiering beveger seg i denne retningen – dog med den begrensningen at den forholdsmessige andelen av fotokopieringsvederlaget går til rettighetshavernes organisasjoner, og ikke avregnes

side for side til hver individuelle rettighetshaver. Grunnen er at en slik individuell avregning av det meget høye antallet fotokopier ville kreve et uforholdsmessig stort og kostnadskrevede administrativt apparat.

Det synes klart at et flertall av rettighetsorganisasjonene ønsker at tilsvarende prinsipper legges til grunn for fordelingen av en digitalt basert kopivederlagsordning, der man for første gang også får tallfestet hva som skal gå til individuelle vederlag og hva som skal utgjøre en fellesandel. Antallet digitale kopier per år vil etter alle solemerker ligge på et nivå som vil gjøre en individuell avregning mulig, siden man på det digitale området stort sett kopierer hele verk, som filmer, sanger, ferdig innspilte CD-er etc.

Vi oppfatter det som en god modell at felles forvaltningsorganisasjoner som KOPINOR og NORWACO står for den "store" fordelingen rettighetshaverorganisasjonene imellom, mens hver enkelt rettighetshaverorganisasjon står for den videre fordelingen internt. Allerede i dag har en rekke grunnorganisasjoner utviklet systemer og rutiner for intern fordeling av sine andeler av ulike vederlagsordninger, noe som gjør dem vel skikket til å påta seg en slik fordelingsoppgave i henhold til de forskrifter som måtte bli gjeldende.

Vi vil imidlertid samtidig understreke at vi i høyeste grad mener at Kassettagiftsfondet og det etterfølgende Fond for lyd og bilde til fulle har oppfylt de kulturpolitiske forventningene man kan stille til denne typen fond. De har bidratt til å initiere et stort antall nye verk innenfor alle sjangrer og kunstarter, og de har i tillegg hatt svært stor betydning som "starthjelp" for kunstnere som ønsker å komme i gang med nye prosjekter eller komme videre i sin kunstneriske karriere.

Så selv om vi mener at vil være ryddigst å etablere et skille mellom individuelt begrunnede vederlagsordninger og kulturpolitisk begrunnede fellesløft, mener vi at Fond for lyd og bilde utvilsomt har demonstrert sin kulturpolitiske eksistensberettigelse – og at Fondets rolle derfor bør videreutvikles og helst styrkes i årene som kommer.

2. Rettighetshavernes forhandlingsposisjon i forhold til en digital kopivederlagsordning:

Erfaringene med ulike vederlagsordninger for ulike kopieringsformer viser flere sammenfallende trekk:

- Et fellestrekk er at rettighetshaverne *i samtlige tilfeller* lider et betydelig inntektstap, når man sammenlikner kopieringsvederlagets størrelse med de inntektene man ville fått gjennom den tradisjonelle og opprinnelige måten å utnytte de opphavsrettslig beskyttede verkene på.
- Et annet fellestrekk er at eksemplarfremstilling gjennom kopiering får en formidabel vekst etter hvert som den nye kopieringsteknologien kommer i alminnelig bruk. Dette har nådd nye høyder gjennom den allmenne utbredelsen av datateknologien, i den grad at kopieringen til og med kan overskygge den tradisjonelle og opprinnelige måten å framstille og spre verket på.

- Den digitale teknologien har videre ført til at den nye teknologien fortrenger allerede etablerte kopieringsmåter, og derved også etablerte vederlagsordninger og etablerte forvaltningsorganisasjoner. Blant annet i KOPINOR-systemet ser man at digital kopiering vokser på bekostning av den mer tradisjonelle fotokopieringen.

Både hver for seg og samlet tilsier disse fellestrekkene at rettighetshaverorganisasjonene må ha en mulighet til å nå fram med sine synspunkter når det gjelder både utviklingen av den kopieringen som loven gir adgang til, og vederlagsnivået for denne. Dette gjelder uansett om man velger å basere vederlaget på en avgiftsbasert eller bevilgningsmessig løsning, siden de digitale kopieringsmulighetene uansett vil påvirke rettighetshavernes egen økonomi og virksomhet sterkt.

Det framgår imidlertid verken ut fra Kultur- og kirkedepartementets Høringsutkast eller den nye lovteksten at dette hensynet er ivaretatt i tilstrekkelig grad.

Dette er etter vårt syn en av de største svakhetene ved Høringsutkastet, og vi forventer at rettighetshaverne gis en forhandlingsrett.

I motsatt fall risikerer rettighetshavernes interesser å bli tilsidesatt på en urimelig måte i forhold til offentlighetens interesser av å få anledning til å kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale på legalt vis.

3. En avgiftsbasert eller bevilgningsmessig finansieringsløsning?

Høringsutkastet lanserer begge disse mulighetene, uten å gi den ene forrang i forhold til den andre. Noe vi for vår del finner forståelig, siden man kan se fordeler og mangler ved begge disse modellene.

Fordeler og ulemper ved avgiftsmodellen:

Fordelen med en avgiftsbasert vederlagsordning er at den i grove trekk har en tilnærmet riktig innretning. En bruker som vil benytte seg av adgangen til lage mange lovlige, digitale kopier av opphavsrettslig beskyttet materiale, vil normalt måtte kjøpe de opptaks- og lagringsmedier som trengs for å gjøre dette. Derved vil en stor bruker også måtte svare for sin forholdsmessige andel av det digitale kopieringsvederlaget. Men dette gjelder også *andre* store brukere av digitale opptaks- og lagringsmedier, som bruker dette utstyret til *andre formål* enn det overstående. Også disse kommer derved i den situasjonen at de blir avkrevd en vederlagsavgift for digital kopiering som de strengt tatt *ikke skulle ha blitt pålagt*.

En annen fordel med en avgiftsmodell er at den tilsynelatende løser problemet med *en stadig økning av den digitale kopieringen*. Med økende kopiering følger også et økende innkjøp av opptaks- og lagringsmedier, og derfor også et økende vederlag til rettighetshaverne bekostet av brukersiden.

I alle fall i teorien synes det å forholde seg slik, og denne formodningen er sannsynligvis en viktig grunn til at mange rettighetshaverorganisasjoner finner at en avgiftsbasert vederlagsordning vil være den beste løsningen.

Ordet "tilsynelatende" er bevisst valgt i beskrivelsen av denne formodningen, siden man vil bli konfrontert med det faktum at presisjonsnivået også når det gjelder dette siste resonnementet er meget diskutabelt.

Ingen teknologi har hatt en så formidabel utvikling som den digitale, både i form av stadig raskere og mer brukervennlige løsninger, samt stadig økning av lagringskapasiteten og kopieringsmulighetene. Det eneste faste holdepunktet for utviklingen av dataindustrien synes å være tesen om at kapasiteten og hastigheten dobles temmelig nøyaktig hvert halvannet år.

Dette skaper i første omgang problemer for rettighetshaversiden.

Antallet kopier kan ha blitt fordoblet som følge av den teknologiske utviklingen i løpet av halvannet år, mens salget av opptaks- og lagringsutstyr ligger på omtrent det samme som før – *ergo kan man bare få kompensert for den relative halveringen av det digitale kopieringsvederlaget ved å forhandle fram en dobling av avgiftsnivået.*

Problemene med en avgiftsløsning for det digitale kopieringsvederlaget er altså at ordningen bare delvis kan sies å være treffsikker nok. I tillegg åpner en slik løsning for en tilsynelatende sammenhengende dragkamp mellom rettighetshaverne på den ene siden og IT-bransjen og brukersiden på den andre siden om avgiftsnivåets størrelse og omfang.

Kombinasjonen av disse to problematiske aspektene ved en avgiftsløsning betyr at dette er en modell som vil medføre store administrative og politiske dragkamper – og at den derfor vil være en forvaltningsmodell for det digitale kopieringsvederlaget som vil være hjemsøkt av stadige og sterke interessekonflikter og konflikter.

Hva så med et digitalt kopieringsvederlag gjennom statlige bevilgninger?

Alternativet Høringsnotatet opererer med, er at det digitale kopieringsvederlaget kan utbetales i form av årlige, statlige bevilgninger.

Hovedankepunktet mot en slik løsning er naturligvis at man allerede i utgangspunktet gir opp målsetningen om å få til en vederlagsordning som opererer med i alle fall en viss grad av treffsikkerhet, ved at vederlaget ikke finansieres gjennom brukerleddet og IT-bransjen, men med midler som er akkumulert via skatteseddelen og statens øvrige inntektskilder.

Det finnes imidlertid viktige kulturpolitiske argumenter for å kunne gå inn på en slik løsning, argumenter som har vært anvendt også når det gjelder andre, etablerte vederlagsordninger:

- Målsetningen med de foreslåtte endringene i åndsverkloven er å gi allmennheten en lovlig adgang til å kunne kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale også på det digitale området. Dette vil bidra til å oppfylle kulturpolitiske, kulturelle, utdanningsmessige og andre målsetninger som har høy prioritet i det norske samfunnet.
- Rettighetshaverne aksepterer på sin side at deres opphavsrettslige beskyttede verk kan benyttes på denne måten, men under forutsetning av at det norske samfunnet forplikter seg til å svare et vederlag for den digitale kopieringen som finner sted. Videre må det finnes forhandlingsmuligheter eller prosedyrer mellom partene som gjør det mulig å diskutere dette vederlagets størrelse.

I prinsippet fungerer formidlingen av norske bøker gjennom bibliotekene ut fra denne avveiningen mellom offentlighetens interesser og opphavsmennenes interesser. Dette systemet for rettighetsforvaltning er altså både velprøvd og relativt enkelt å administrere.

Det har eksempelvis til nå ikke bydd på store, politiske problemer at ikke alle benytter seg av den anledningen de har til å låne bøker gratis på biblioteket – selv om de altså er med på å betale for denne rettigheten gjennom skatteseddelen.

Den samme argumentasjonen kan man for øvrig anvende ved andre offentlige investeringer, som til parker, idrettsanlegg osv. Vi bidrar alle med å finansiere diverse fellesgoder uten at vi nødvendigvis benytter oss av de mulighetene og de rettighetene som dette gir oss. Dette utgjør med andre ord en så vanlig del av vår offentlige forvaltning av goder og rettigheter at det knapt kan sies å være kontroversielt.

Som vi har påpekt tidligere vil en avgiftsbasert løsning for det digitale kopieringsvederlaget trolig være langt mer konfliktskapende. Dels fordi de brukerne og den delen av IT-bransjen som benytter digitalt opptaks- og lagringsutstyr til andre formål enn å kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale, vil bli avkrevd en avgift de strengt tatt ikke skulle. Og dels fordi det hele tiden vil pågå en dragkamp mellom rettighetshavere og brukere og IT-bransjen om dette avgiftsnivåets størrelse og omfang.

Ut fra en samlet vurdering har vi derfor kommet til at et digitalt kopieringsvederlag basert på statlige bevilgninger trolig vil være den beste løsningen. Vederlagets størrelse bør fastsettes gjennom årlige forhandlinger mellom partene om kopieringens omfang og utbredelse.

En egen avtalelisensordning for NRK og andre kringkastingsselskaper?

Den nye § 30a om avtalelisens for bruk av verk i kringkasternes samlinger har flere diskutabile formuleringer.

Spørsmålet om *ny kringkasting* er eksempelvis regulert i allerede inngåtte avtaler i årtier tilbake, og virker helt meningsløs. Hvorfor skal man innføre en avtalelisens for å avtalefeste noe som allerede er avtalefestet mellom kringkaster og rettighetshaver allerede ved kontraktinngåelsen?

Vi finner dette første punktet under § 30a forvirrende og helt unødvendig, og foreslår at det strykes i sin helhet.

Punkt b), *overføring på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket*, er etter vårt skjønn en for vidtfavnende definisjon.

Bestemmelsen burde i stedet presiseres i retning av at man ønsker å dekke *utnyttelsesformer av verket som var ukjente eller lite benyttet ved den opprinnelige avtaleinngåelsen*. En avtalelisens bør etter vårt skjønn bare defineres og benyttes når siktemålet er å innføre et fungerende avtalemessig regime i de tilfellene der det oppstår muligheter for å utnytte et verk på en måte som ikke er forutsatt og avtalefestet i de opprinnelige kontraktene mellom kringkaster og opphavsmenn.

Som eksempler på dette kan nevnes salgsbasert visning på forespørsel, utgivelse av verk på CD og DVD osv.

Per i dag er det imidlertid mulig å legge inn under definisjonen over noe som i praksis er en form for tidsavgrenset reprisesendinger av et ferdig innspilt verk, fordi NRK nå har fått mulighet til å legge ut for eksempel episodene i en TV-serie ut på sine hjemmesider på Internett *som et alternativ til ordinære repriser*.

For opphavsmenn vil det imidlertid være naturlig å anse dette som et supplement til ny kringkasting av verket, og ha det med som en selvfølgelig del av primærkontrakten som undertegnes mellom kringkasteren og opphavsmannen.

Og i disse kontraktene har overdragelse av produksjons- og visningsrett samt betingelsene for ny kringkasting i form av reprisesendinger og utenlandssalg *alltid* vært en selvfølgelig del av de inngåtte avtalene.

For øvrig vil vi slutte oss til de kommentarene og innsigelsene som NORWACO har framført under dette punktet, det vil si det som gjelder § 30a i endringsforslagene til åndsverkloven.

Oslo, juni 03

Inger-Margrethe Lunde (form., sign.)
(For NDF)

Geir Pollen (form., sign.)
(For DnF)

Dag Larsen (form., sign.)
(For NBU)

Bjørn Herrman (form., sign.)
(For NO)